

เอกสารประกอบการเรียนรู้
รายวิชา การโค้ชเพื่อการรู้คิด

Module 3

สมองกับการรู้คิด

รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล

สาขาพหุวิทยาการ / สหวิทยาการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สารบัญ

บทนำ	1
3.1 ส่วนประกอบและหน้าที่ของสมอง	5
3.2 ซีกสมอง	8
3.3 คลื่นสมอง (Brain wave)	9
3.4 การเรียนรู้ของสมองสองซีก	14
บทสรุป	20
บรรณานุกรม	22

บทที่ 3

สมองกับการรู้คิด

บทนำ

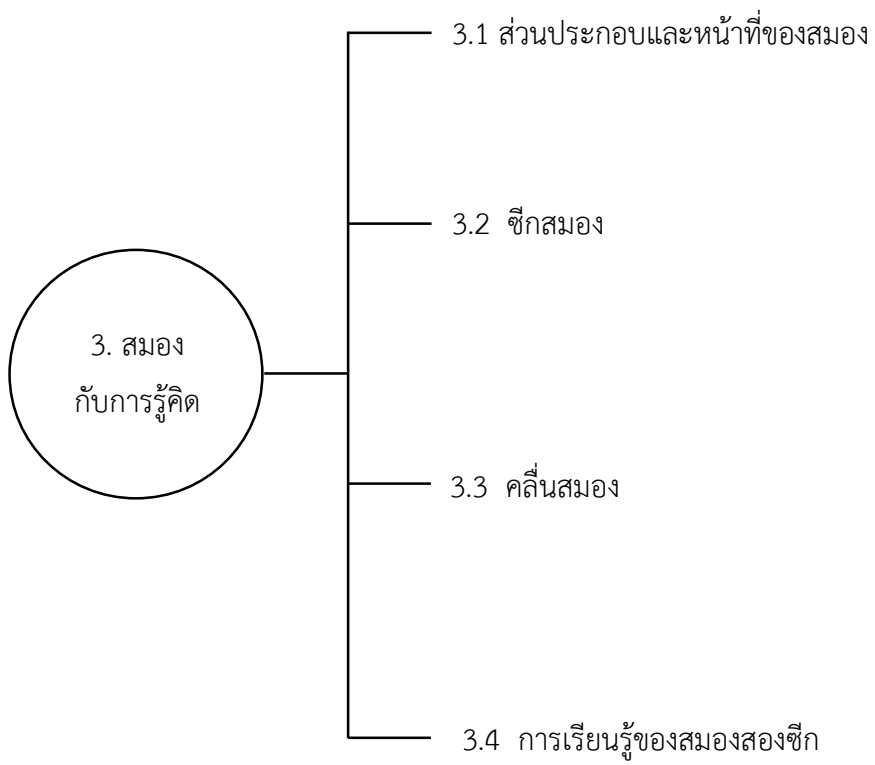
ในบทนี้จะได้กล่าวถึงสาระสำคัญเกี่ยวกับสมองกับการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนประกอบของสมอง และหน้าที่ ซีกสมอง คลื่นสมอง และการเรียนรู้ของสมองสองซีก

สาระสำคัญที่นำเสนอในบทนี้ ประกอบด้วย

- สมอง** เป็นอวัยวะสำคัญในสัตว์หลายชนิดตามลักษณะทางกายวิภาค (anatomy) จัดว่าเป็นศูนย์กลางของระบบประสาท สมองมีหน้าที่ควบคุมและสั่งการการเคลื่อนไหว พฤติกรรมและรักษาสมดุลภายในร่างกาย (homeostasis)
- ซีกสมอง** แบ่งเป็น 2 ซีก **สมองซีกซ้าย** ทำหน้าที่การเรียนรู้เกี่ยวกับภาษา การฟัง การจำ การวิเคราะห์เหตุผล การจัดลำดับ การคิดคำนวณ สัญลักษณ์ เหตุผลเชิงตรรกะและวิทยาศาสตร์ **สมองซีกขวา** ทำหน้าที่การเรียนรู้เกี่ยวกับจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ อารมณ์ความรู้สึกรับรู้ภาพรวม การรับรู้ทางประสาทสัมผัส ไม่มีลำดับก่อนหลัง ศิลปะ สุนทรีย รูปทรง รูปแบบ สี ดนตรี มิติสัมพันธ์ และการเคลื่อนไหว
- คลื่นสมอง** เป็นพลังงานที่เกิดจากการทำงานของสมองในการรับส่งข้อมูลที่เป็นสัญญาณไฟฟ้า การรับส่งข้อมูลสัญญาณไฟฟ้านี้ทำให้เกิดคลื่น

แม่เหล็กไฟฟ้า เรียกว่า คลื่นสมอง แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ **คลื่นสมองระดับเบต้า** เป็นคลื่นสมองที่เร็วที่สุด สมองควบคุมจิตใจได้สำนึกเมื่อใช้สมองเปิดรับข้อมูล พร้อมระบบประสาทสัมผัสทุกด้าน **คลื่นสมองระดับอัลฟา** เป็นคลื่นสมองที่เกิดขึ้นเมื่อมีความสงบ (relaxation) สภาวะนี้เป็นสภาวะที่สามารถรับรู้ข้อมูลได้ดีที่สุด สามารถเรียนรู้ได้ดี (super learning) **คลื่นสมองระดับธีต้า** เป็นคลื่นสมองที่เกิดขึ้นเมื่อมีการผ่อนคลายระดับลึก คลื่นสมองระดับนี้สามารถดึงข้อมูลจากจิตใจได้สำนึก (subconscious mind) ได้ **คลื่นสมองระดับเดลต้า** เป็นคลื่นสมองที่ต่ำที่สุด สมองทำงานตามความจำเป็นเท่านั้น แต่กระบวนการของ จิตใต้สำนึกจะจัดเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง

4. การเรียนรู้ของสมองสองซีกมีประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่ดีที่สุด จะเกิดจากการที่ผู้เรียนได้ใช้สมองสองซีกอย่างสมดุล (brain balance) ทั้งซีกซ้าย และซีกขวาในการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้เรียนมีสมาธิ พร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ

สมอง

เป็นอวัยวะสำคัญที่สุด

เป็นศูนย์กลางของระบบประสาท

3.1 ส่วนประกอบและหน้าที่ของสมอง

สมอง คือ อวัยวะสำคัญในสัตว์หลายชนิดตามลักษณะทางกายวิภาค (anatomy) จัดว่าเป็น**ศูนย์กลางของระบบประสาท** คำว่า สมอง ส่วนใหญ่จะใช้เรียกระบบประสาทบริเวณหัวของสัตว์มีกระดูกสันหลัง บางครั้งใช้เรียกอวัยวะในระบบประสาทบริเวณหัวของสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังอีกด้วย (Al-Chalabi. 2010, Nolte. 2010, Gibb. 2012)

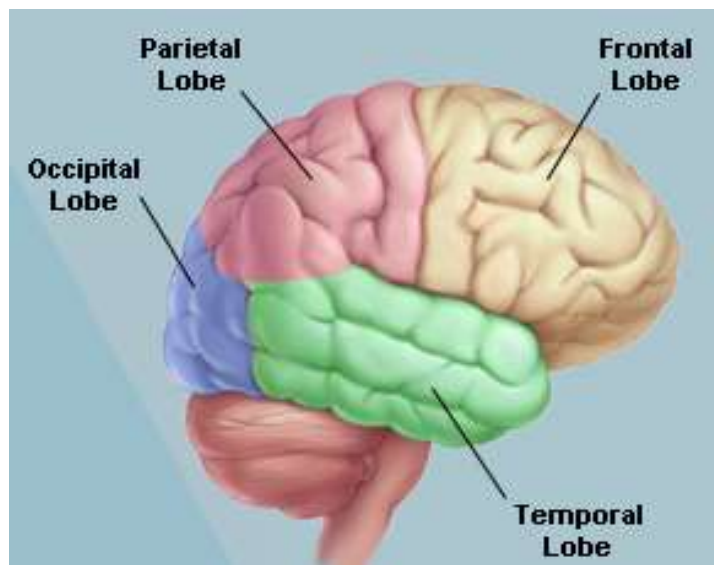
สมองมีหน้าที่ควบคุมและสั่งการการเคลื่อนไหว, พฤติกรรม และรักษาสมดุลภายในร่างกาย (homeostasis) เช่น การเต้นของหัวใจ, ความดันโลหิต, สมดุลของเหลวในร่างกายและอุณหภูมิ เป็นต้น หน้าที่ของสมองยังมีเกี่ยวข้องกับ**การรู้คิด (cognition)** อารมณ์ ความจำ การเคลื่อนไหว และความสามารถอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ สมองของมนุษย์แบ่งได้เป็น 3 ส่วนดังนี้ (Bear. 2007, Al-Chalabi. 2010, Baars. 2010, Nolte. 2010, Gibb. 2012)

1. สมองส่วนหน้า (Forebrain) เป็นส่วนที่มีขนาดใหญ่ที่สุด มีรอยหยักเป็นจำนวนมาก สามารถแบ่งออกได้อีก ดังนี้

1) ออลแฟกทอรีบัลล์ (Olfactory bulb) เป็นส่วนที่อยู่ด้านหน้าสุด ทำหน้าที่ดมกลิ่น สำหรับสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมออลแฟกทอรีบัลล์จะไม่เจริญ แต่จะดมกลิ่นได้ดีโดยอาศัยเยื่อในโพรงจมูก

2) ซีรีบรัม (Cerebrum) มีขนาดใหญ่ที่สุด มีรอยหยักเป็นจำนวนมาก ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเรียนรู้และความสามารถต่างๆ เป็นศูนย์กลางการทำงานของกล้ามเนื้อ การพูด การมองเห็น การดมกลิ่น การชิมรส แบ่งเป็นสองซีกคือ ซีกซ้าย และซีกขวา แต่ละซีกเรียกว่า cerebral hemisphere โดยแต่ละซีกจะแบ่งได้เป็น 4 ส่วนย่อย ดังนี้

- Frontal lobe** ทำหน้าที่ควบคุมการเคลื่อนไหว การออกเสียง
ความคิด ความจำ สติปัญญา บุคลิก ความรู้สึก อารมณ์
- Temporal lobe** ทำหน้าที่ควบคุมการได้ยิน การดมกลิ่น
- Occipital lobe** ทำหน้าที่ควบคุมการมองเห็น
- Parietal lobe** ทำหน้าที่ควบคุมความรู้สึกด้านการสัมผัส การพูด การรับรส

แผนภาพ 3.1 สมองส่วน Cerebrum ที่แบ่งออกเป็น 4 ส่วนย่อย
ที่มา <http://www.webmd.com/brain/picture-of-the-brain>

3) ทาลามัส (Thalamus) อยู่เหนือไฮโปทาลามัส ทำหน้าที่เป็นสถานีถ่ายทอดกระแสประสาทเพื่อส่งไปจุดต่างๆในสมอง รับรู้และตอบสนองความรู้สึกเจ็บปวด ทำให้มีการสั่งการแสดงออกพฤติกรรมด้านความเจ็บปวด

4) ไฮโปทาลามัส (Hypothalamus) ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของระบบประสาทอัตโนมัติ และสร้างฮอร์โมนเพื่อควบคุมการผลิตฮอร์โมนจากต่อมใต้สมอง ซึ่งจะทำการควบคุมสมดุลของปริมาณน้ำและสารละลายในเลือด และยังเกี่ยวข้องกับการควบคุมอุณหภูมิร่างกาย อารมณ์ความรู้สึก วงจรการตื่น และการหลับ การหิว การอิ่ม และความรู้สึกทางเพศ

2. สมองส่วนกลาง (Midbrain) เป็นส่วนที่ต่อจากสมองส่วนหน้า เป็นสถานีรับส่งสารสื่อประสาท ระหว่างสมองส่วนหน้ากับส่วนท้าย และส่วนหน้ากับนัยน์ตา เป็นศูนย์กลางของการมองเห็นและการได้ยิน

3. สมองส่วนท้าย (Hindbrain) เป็นส่วนที่ต่อจากสมองส่วนกลาง ทำหน้าที่ควบคุมการทำงานของร่างกาย ประกอบด้วย

1) พอนส์ (Pons) อยู่ด้านหน้าของซีรีเบลลัม ติดกับสมองส่วนกลาง ทำหน้าที่ควบคุมการทำงานบางอย่างของร่างกาย เช่น การเคี้ยวอาหาร การหลั่งน้ำลาย การเคลื่อนไหว ของกล้ามเนื้อบริเวณใบหน้า การหายใจ การฟัง

2) เมดัลลา (Medulla) เป็นสมองส่วนท้ายสุด ซึ่งจะเชื่อมต่อกับไขสันหลัง เป็นทางผ่านของกระแสประสาทระหว่างสมองกับไขสันหลัง เป็นศูนย์กลางการควบคุมการทำงานเหนืออำนาจจิตใจ เช่น ไอ จาม สะอึก หายใจ การเต้นของหัวใจ เป็นต้น

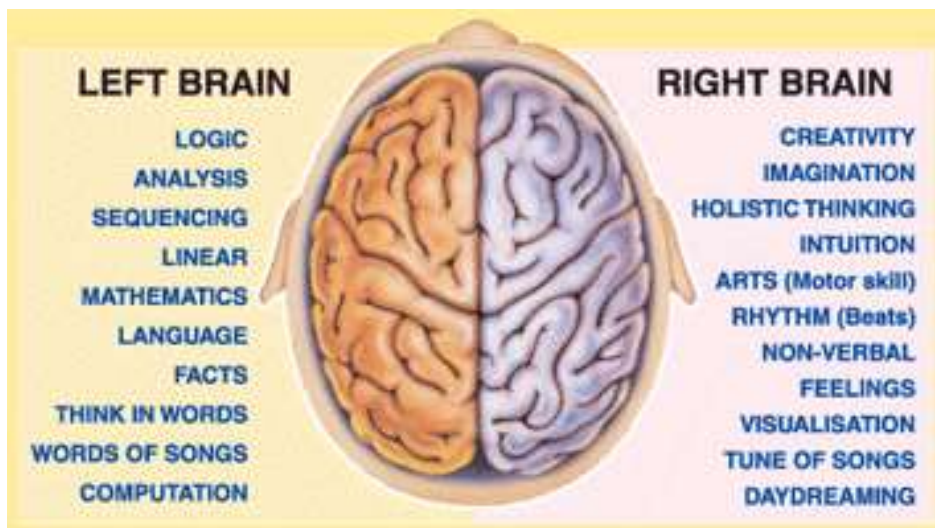
3) ซีรีเบลลัม (Cerebellum) อยู่ใต้เซรีบริรัม ควบคุมระบบกล้ามเนื้อให้สัมพันธ์กันและควบคุมการทรงตัวของร่างกาย

3.2 ซีกสมอง

ซีกสมอง แบ่งออกเป็น 2 ซีก คือ สมองซีกซ้าย และสมองซีกขวา ทำหน้าที่แตกต่างกันดังนี้ (Bear, 2007; Al-Chalabi, 2010; Baars, 2010; Nolte, 2010; Gibb, 2012)

สมองซีกซ้าย ทำหน้าที่การเรียนรู้เกี่ยวกับภาษา การฟัง การจำ การวิเคราะห์เหตุผล การจัดลำดับ การคิดคำนวณ สัญลักษณ์ เหตุผลเชิงตรรกะ และวิทยาศาสตร์

สมองซีกขวา ทำหน้าที่การเรียนรู้เกี่ยวกับจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ อารมณ์ความรู้สึกรับรู้ภาพรวม การรับรู้ทางประสาทสัมผัส ไม่มีลำดับ ก่อนหลัง ศิลปะ สุนทรีย รูปทรง รูปแบบ สี ดนตรี มิติสัมพันธ์ และการเคลื่อนไหว

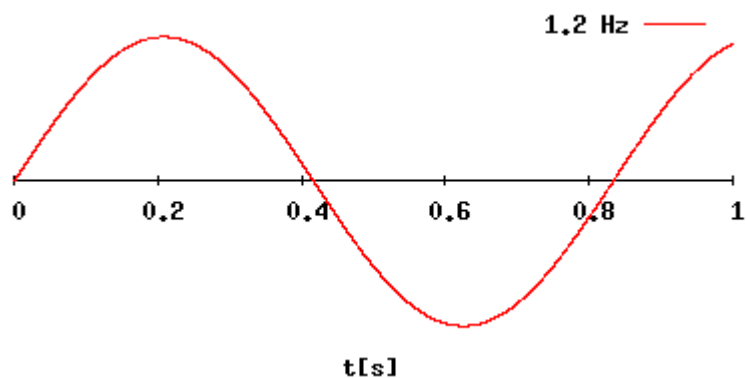
แผนภาพ 3.2 การทำหน้าที่ของสมอง 2 ซีก

ที่มา <http://www.ucmas.ca/our-programs/whole-brain-development/left-brain-vs-right-brain/>

3.3 คลื่นสมอง (Brain wave)

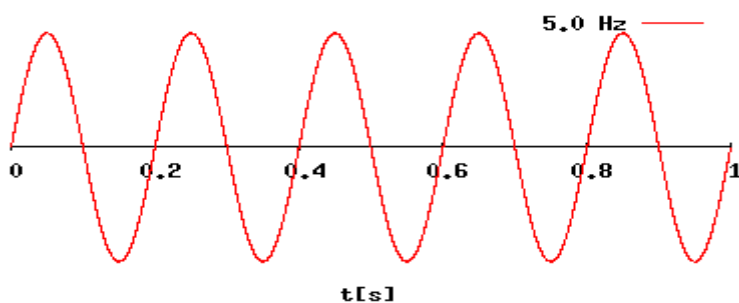
คลื่นสมอง เป็นพลังงานที่เกิดจากการทำงานของสมองในการรับส่งข้อมูลที่เป็นสัญญาณไฟฟ้า การรับส่งข้อมูลสัญญาณไฟฟ้านี้ทำให้เกิดคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า เรียกว่า คลื่นสมอง เครื่องมือที่ใช้วัดคลื่นสมอง คือ Electroencephalogram (EEG) มีหน่วยเป็น **เฮิร์ตซ์** (hertz ย่อว่า Hz) เป็นหน่วยของค่าความถี่ โดย 1 Hz คือ ความถี่ที่เท่ากับ 1 ครั้ง ต่อวินาที (1/s) hertz มาจากชื่อนักฟิสิกส์ชาวเยอรมัน ชื่อ ไฮน์ริช เฮิร์ตซ์ (Heinrich Hertz) เป็นนักวิทยาศาสตร์ทางด้าน แม่เหล็กไฟฟ้าหน่วย hertz ได้กำหนดครั้งแรกในปี ค.ศ. 1930

(ข้อมูลจาก http://en.wikipedia.org/wiki/Heinrich_Hertz)

แผนภาพ 3.3 คลื่นความถี่ 1.2 Hz

ที่มา <http://en.wikipedia.org/wiki/Hertz>

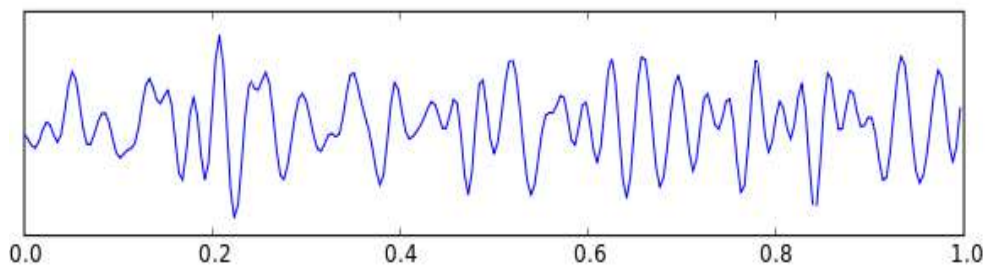
แผนภาพ 3.4 คลื่นความถี่ 5.0 Hz

ที่มา <http://en.wikipedia.org/wiki/Hertz>

คลื่นสมองของมนุษย์สามารถจำแนกได้ 4 ระดับ ซึ่งแต่ละระดับส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้แตกต่างกัน ดังนี้

(ข้อมูลจาก <http://en.wikipedia.org/wiki/Electroencephalography>)

1. คลื่นสมองระดับเบต้า (Beta Brainwave ความถี่ระหว่าง 14 – 30 Hz) เป็นคลื่นสมองที่เร็วที่สุด สมองควบคุมจิตใจได้สำนึก เมื่อใช้สมองเปิดรับข้อมูลพร้อมระบบประสาทสัมผัสทุกด้าน

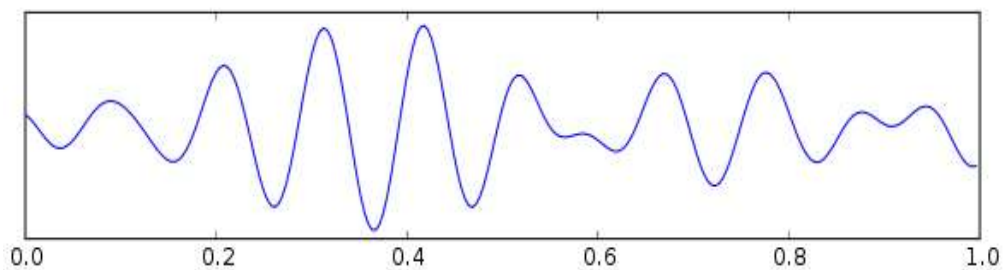
แผนภาพ 3.5 คลื่นสมองระดับเบต้า

ที่มา http://en.wikipedia.org/wiki/File:Eeg_beta.svg

คลื่นสมองระดับเบต้า มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้จะต่ำมาก จดจำสิ่งต่างๆ ได้น้อยและเป็นความจำระยะสั้น หรือจำในสิ่งที่เรียนไม่ได้เลย เกิดจากความเครียด วิตกกังวล อัจฉริยะ หวาดระแวง ทุกข์ใจ เศร้าโศก คลื่นสมองในระดับนี้มีสมาธิน้อย ความคิดฟุ้งซ่าน

การจัดการเรียนรู้ของผู้สอนต้องหลีกเลี่ยงการสร้างบรรยากาศที่ทำให้ผู้เรียนมีความเครียด วิตกกังวล หวาดระแวง เพราะจะทำให้คลื่นสมองของผู้เรียนเป็นคลื่นเบต้า ทำให้เรียนรู้ได้น้อย หรือไม่ได้เลย เป็นการเสียเวลาไปเปล่า โดยไม่ได้เกิดการเรียนรู้

2. คลื่นสมองระดับอัลฟา (Alpha Brainwave ความถี่ระหว่าง 8 – 13.9 Hz) เป็นคลื่นสมองที่เกิดขึ้นเมื่อมีความสงบ (relaxation) สถานะนี้เป็นสถานะที่สามารถรับรู้ข้อมูลได้ดีที่สุด สามารถเรียนรู้ได้ดี (super learning) สมองสามารถเปิดรับข้อมูลได้อย่างเต็มที่และเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว เป็นสถานะที่สมองมีประสิทธิภาพสูง

แผนภาพ 3.6 คลื่นสมองระดับอัลฟา

ที่มา http://en.wikipedia.org/wiki/File:Eeg_alpha.svg

คลื่นสมองระดับอัลฟา มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้สูง มีสมาธิ อารมณ์ดี ร่าเริงแจ่มใส เบิกบาน จำสิ่งต่างๆ ได้ดี ใช้ความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น เกิดจากการที่ร่างกายและจิตใจ มีความผ่อนคลาย ไม่เครียด ไม่วิตกกังวล มีความสุข

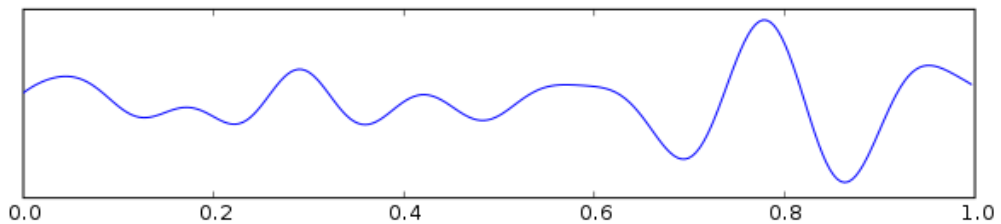
การจัดการเรียนรู้ของผู้สอนจำเป็นต้องจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งบรรยากาศทางกายภาพ บรรยากาศทางจิตวิทยา และบรรยากาศทางสังคม ที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย มีความสุข ส่งผลทำให้ระดับคลื่นสมองของผู้เรียน เป็นระดับอัลฟา ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความคงทนในการเรียนรู้

การเรียนรู้อย่างมีความสุขเป็นความรู้สึกที่ดีของผู้เรียน ที่เกิดขึ้น ในระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ เกิดจากหลายปัจจัย เช่น กิจกรรมการเรียนรู้ ตอบความต้องการเรียนรู้ ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนและผู้สอน การแลกเปลี่ยน ความรู้สึกที่ดีกับเพื่อนและผู้สอน อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ผลการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลทำให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้อย่างมีความสุข ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บุคลิกภาพของผู้สอน ความสามารถในการปรับตัวของผู้เรียน ความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง และสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้

ดังนั้นจึงเป็นบทบาทของผู้สอนที่ต้องจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้อย่างมีความสุข เพื่อให้คลื่นสมองของผู้เรียนอยู่ในระดับอัลฟา ซึ่งผู้เรียน จะสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

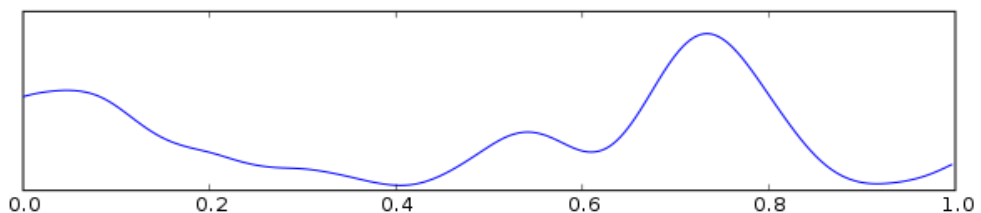
3. คลื่นสมองระดับธีต้า (Theta Brainwave ความถี่ระหว่าง 4 – 7.9 Hz) เป็นคลื่นสมองที่เกิดขึ้นเมื่อมีการผ่อนคลายระดับลึก คลื่นสมองระดับนี้สามารถดึงข้อมูลจากจิตใต้สำนึก (subconscious mind) ได้ การคิดสร้างสรรค์ การแก้ไขปัญหา การหยั่งรู้ เป็นคลื่นระดับเดียวกับสมาธิระดับลึก (meditation) ระวัง ความทรงจำระยะยาวได้ดี มีความสุข ความปิติ

แผนภาพ 3.7 คลื่นสมองระดับธีต้า

ที่มา http://en.wikipedia.org/wiki/File:Eeg_theta.svg

4. คลื่นสมองระดับเดลต้า (Delta Brainwave ความถี่ระหว่าง 0.1 – 3.9 Hz) เป็นคลื่นสมองที่ต่ำที่สุด สมองทำงานตามความจำเป็นเท่านั้น แต่กระบวนการของ จิตใต้สำนึกจะจัดและเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เป็นช่วงที่ร่างกายกำลังพักผ่อนอย่างเต็มที่ โดยปกติจะเกิดขึ้นเมื่อมีการหลับลึก ยกเว้นผู้ที่มีการฝึกทำสมาธิอย่างต่อเนื่องจะสามารถปรับระดับคลื่นสมองให้อยู่ในระดับเดลต้าได้ เช่น การเข้าฌานของพระวิปัสสนาจารย์ เป็นต้น

แผนภาพ 3.8 คลื่นสมองระดับเดลต้า

ที่มา http://en.wikipedia.org/wiki/File:Eeg_delta.svg

กล่าวโดยสรุปแล้วคลื่นสมองที่เอื้อต่อการเรียนรู้ คือ คลื่นสมองระดับอัลฟา ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่กระตุ้นคลื่นสมองของผู้เรียนให้อยู่ในระดับอัลฟา ซึ่งจะเหมาะสมแก่การเรียนรู้ มีความจำในสิ่งที่เรียนรู้ และการคิด

เทคนิคการดูแลสมองให้มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย 2) การหายใจรับอากาศบริสุทธิ์ 3) การหายใจที่ถูกต้อง 4) การคิดเชิงบวกและสร้างสรรค์ 5) การเรียนรู้สิ่งใหม่ 6) การทำสมาธิ 7) การออกกำลังกาย และ 8) การนอนหลับอย่างเพียงพอ

3.4 การเรียนรู้ของสมองสองซีก

มีรายงานการวิจัยหลายเรื่องที่สนับสนุนว่า ประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่ดีที่สุดจะเกิดจากการที่ผู้เรียนได้ใช้สมองสองซีกอย่างสมดุล (brain balance) ทั้งซีกซ้ายและซีกขวาในการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งเช่น การเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยธรรมชาติจะใช้สมองซีกซ้ายในการคิดวิเคราะห์ คิดคำนวณ หรือแก้โจทย์ปัญหา ควรเพิ่มกิจกรรมที่ใช้สมองซีกขวาร่วมด้วย เช่น การวาดภาพ หรือการร้องเพลง สูตรการคำนวณ เป็นต้น จะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาสาระได้ดีกว่าการใช้สมองซีกซ้ายเพียงอย่างเดียว ซึ่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ใช้สมองทั้งสองซีกอย่างสมดุล (Connell, 2005; Jensen, 2008; Geake, 2009; Hardman, 2012) แสดงผังแผนภาพต่อไปนี้

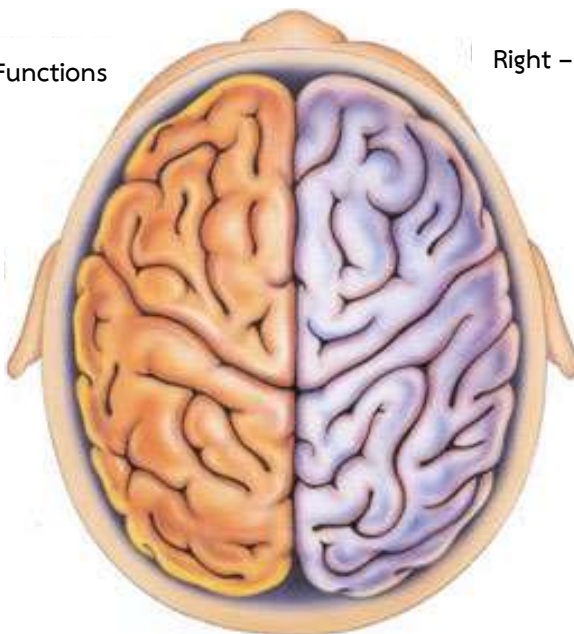
EXPERIENCE =

USABILITY / ANALYTIC + DESIGN / CREATIVE

Left – Brain Functions

Analytic
thought
Logic
Language

Science
and
Math

Right – Brain Functions

Holistic
Thought
Intuition
Creativity
Art and
Music

แผนภาพ 3.9 การเรียนรู้ที่สมองสองซีกมีความสมดุล

ที่มา <http://ninespv.wordpress.com/2009/03/04/which-way-is-she-dancing/>

ลักษณะพฤติกรรมการใช้สมองในการเรียนรู้

การใช้สมองในการเรียนรู้ของบุคคลจะแบ่งออกเป็นการใช้สมองซีกซ้าย การใช้สมองซีกขวาและการใช้สมองแบบสมดุล มีตัวบ่งชี้พฤติกรรมดังต่อไปนี้ (Connell, 2005)

ตาราง 3.1 ลักษณะพฤติกรรมการใช้สมองในการเรียนรู้

ผู้เรียนที่ใช้สมองซีกซ้ายในการเรียนรู้	ผู้เรียนที่ใช้สมองซีกขวาในการเรียนรู้
- ไม่ชอบความเสี่ยง	- ชอบความเสี่ยง
- ทำงานต่างๆ ด้วยวิธีการเดิมที่ดีที่สุด	- ทำงานต่างๆ ด้วยวิธีการใหม่ๆ
- เริ่มทำงานใหม่เมื่องานเก่าแล้วเสร็จ	- เริ่มทำงานใหม่ในขณะที่งานอื่นๆ ยังไม่แล้วเสร็จ
- ใช้เหตุผลในการทำงาน	- ใช้จินตนาการในการทำงาน
- คาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต ด้วยการวิเคราะห์	- คาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต ใช้จินตนาการ
- พยายามค้นหาวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด เพียงวิธีการเดียว	- พยายามค้นหาวิธีการแก้ปัญหาหลายๆ วิธี
- คิดเรื่องราวต่างๆ เกิดเป็นภาษาในสมอง	- คิดเรื่องราวต่างๆ เกิดเป็นภาพในสมอง
- ตั้งคำถามก่อนที่จะยอมรับความคิดเห็นต่างๆ	- ยอมรับความคิดเห็นใหม่ๆ ก่อนคนอื่น
- กระทำสิ่งต่างๆ จากการแสวงหาเหตุผล	- กระทำสิ่งต่างๆ จากความรู้สึก หรือสามัญสำนึก
- ทำงานโดยวางแผนเกี่ยวกับกำหนดระยะเวลา ไว้แน่นอน	- ทำงานโดยไม่วางแผนเกี่ยวกับระยะเวลา ไว้แน่นอน
- ตัดสินใจกระทำสิ่งต่างๆ เมื่อทราบว่าเป็น สิ่งที่ถูกต้อง	- ตัดสินใจกระทำสิ่งต่างๆ เมื่อรู้สึกว่าเป็น สิ่งที่ถูกต้อง

ตาราง 3.1 (ต่อ)

- ความคิดใหม่ๆ ไม่ค่อยเกิดขึ้นบ่อยนัก	- มักเกิดความคิดใหม่ๆ อยู่เสมอ
- กำหนดกฎระเบียบในการดำเนินชีวิต สำหรับตนเอง	- ไม่กำหนดกฎระเบียบในการดำเนินชีวิต สำหรับตนเอง
- ตัดสินคุณค่าจากเหตุผล	- ตัดสินคุณค่าจากความรู้สึก
- แบ่งงานออกเป็นส่วนๆ แล้วลงมือทำ อย่างสม่ำเสมอ	- ลงมือทำงานเมื่อใกล้ถึงกำหนดเวลาส่งงาน
- ต้องการวางแผนการทำงานด้วยตนเอง	- ทำงานตามแผนของผู้อื่นได้
- มีระบบในการทำงาน	- มีความยืดหยุ่นในการทำงาน
- ต้องการแนวทางที่ชัดเจนในการทำงาน	- ค้นหาแนวทางการทำงานด้วยตนเอง

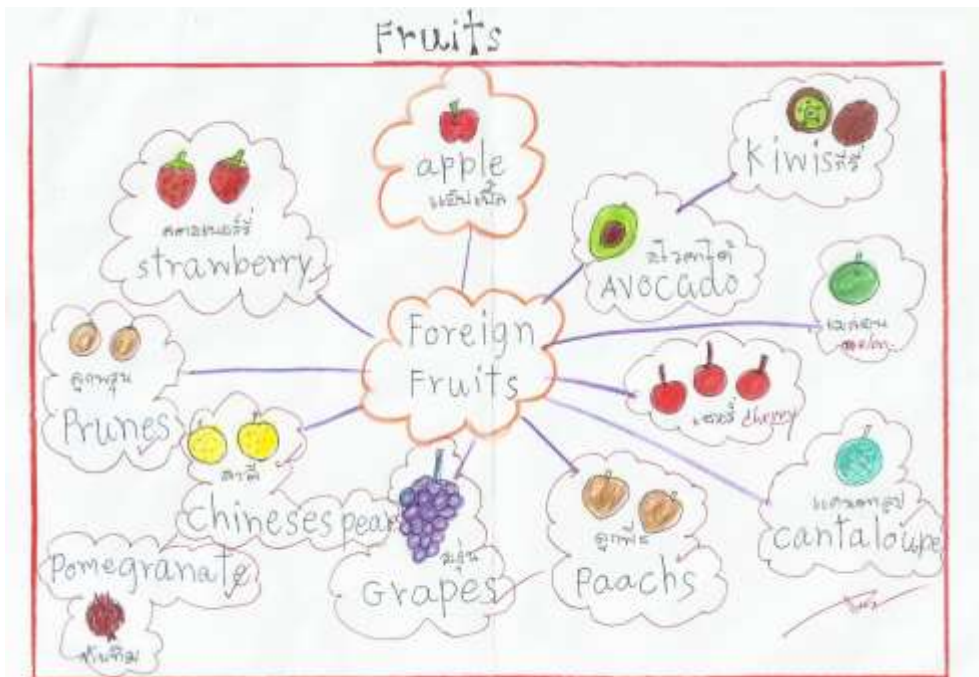
การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยสมองที่มีศักยภาพในการจดจำและการคิด การจัดการเรียนรู้ควรนำองค์ความรู้เกี่ยวกับสมองกับการเรียนรู้ มาเป็นส่วนหนึ่งในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีสมาธิ ซึ่งคลื่นสมองเป็นระดับอัลฟา พร้อมทั้งจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ รวมทั้งการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ สมองสามารถเปิดรับข้อมูลได้อย่างเต็มที่และเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว เป็นสภาวะที่สมองมีประสิทธิภาพสูง

การทราบวิธีการใช้สมองในการเรียนรู้ของผู้เรียนไม่ว่าจะถนัดสมองซีกซ้ายหรือสมองซีกขวา จะทำให้ผู้สอนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตอบสนองธรรมชาติผู้เรียนได้ดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตามผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด เมื่อได้ใช้สมองทั้งสองซีกอย่างสมดุล

ตัวอย่างผลงานของผู้เรียนที่ผู้สอนภาษาอังกฤษได้ให้ทำแผนผังความคิดรวบยอด คำศัพท์ผลไม้ต่างประเทศ (foreign fruits) ซึ่งกระตุ้นสมองซีกขวา และความจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้ภาพของผลไม้เป็นสิ่งช่วยจำ เป็นการจำจากภาพ ซึ่งจะจำได้ง่ายกว่าการจำจากตัวอักษร

การกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้สมองซีกขวาในการเรียนรู้ทำได้หลายวิธีการ เช่น การวางแผน การจินตนาการ การมองภาพรวม การมองภาพสามมิติ การสร้างสรรค์ ชิ้นงาน การทำกิจกรรมทางศิลปะ การทำกิจกรรมทางดนตรี การรับรู้อารมณ์ความรู้สึก การรับรู้ข้อมูลอย่างรวดเร็ว หรือการเคลื่อนไหวร่างกายซีกซ้าย เป็นต้น

บทสรุป

จากที่ได้นำเสนอเนื้อหาบทที่ 3 เรื่อง สมองกับการรู้คิด สรุปสาระสำคัญมีดังต่อไปนี้

1. **สมอง** เป็นอวัยวะสำคัญในสัตว์หลายชนิดตามลักษณะทางกายวิภาค (anatomy) จัดว่าเป็นศูนย์กลางของระบบประสาท สมองมีหน้าที่ควบคุมและสั่งการการเคลื่อนไหว พฤติกรรมและรักษาสมดุลภายในร่างกาย (homeostasis)
2. **ซีกสมอง** แบ่งเป็น 2 ซีก **สมองซีกซ้าย** ทำหน้าที่การเรียนรู้เกี่ยวกับภาษา การฟัง การจำ การวิเคราะห์เหตุผล การจัดลำดับ การคิดคำนวณ สัญลักษณ์ เหตุผลเชิงตรรกะและวิทยาศาสตร์ **สมองซีกขวา** ทำหน้าที่การเรียนรู้เกี่ยวกับจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ อารมณ์ความรู้สึกรับรู้ภาพรวม การรับรู้ทางประสาทสัมผัส ไม่มีลำดับก่อนหลัง ศิลปะ สุนทรีย รูปทรง รูปแบบ สี ดนตรี มิติสัมพันธ์ และการเคลื่อนไหว
3. **คลื่นสมอง** เป็นพลังงานที่เกิดจากการทำงานของสมองในการรับส่งข้อมูลที่เป็นสัญญาณไฟฟ้า การรับส่งข้อมูลสัญญาณไฟฟ้านี้ทำให้เกิดคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า เรียกว่า คลื่นสมอง แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ **คลื่นสมองระดับเบต้า** เป็นคลื่นสมองที่เร็วที่สุด สมองควบคุมจิตใจได้สำนึกเมื่อใช้สมองเปิดรับข้อมูลพร้อมระบบประสาทสัมผัสทุกด้าน **คลื่นสมองระดับอัลฟา** เป็นคลื่นสมองที่เกิดขึ้นเมื่อมีความสงบ (relaxation) สภาวะนี้เป็นสภาวะที่สามารถรับรู้ข้อมูลได้ดีที่สุด สามารถเรียนรู้ได้ดี (super learning) **คลื่นสมองระดับบีตา** เป็นคลื่นสมองที่เกิดขึ้นเมื่อมีการผ่อนคลายระดับลึก คลื่นสมองระดับนี้สามารถดึงข้อมูลจากจิตใจได้สำนึก (subconscious mind) ได้ **คลื่นสมองระดับเดลต้า** เป็นคลื่นสมองที่ต่ำที่สุด สมอง

ทำงานตามความจำเป็นเท่านั้น แต่กระบวนการของ จิตใต้สำนึกจะจัดเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง

4. การเรียนรู้ของสมองสองซีกมีประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่ดีที่สุด จะเกิดจากการที่ผู้เรียนได้ใช้สมองสองซีกอย่างสมดุล (brain balance) ทั้งซีกซ้าย และซีกขวาในการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้เรียนมีสมาธิ พร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ

การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

คือ การเรียนรู้ที่สมองได้ทำงาน

๕ ทั้งสองข้างอย่างสมดุล

บรรณานุกรม

- Al-Chalabi, A. (2010). *The Brain: A Beginner's Guide*. Oxford: Oneworld.
- Baars, N. M. (2010). *Cognition, Brain, and Consciousness: Introduction to cognitive neuroscience*. Burlington, M.A.: Academic Press/Elsevier.
- Bear, M. F. (2007). *Neuroscience: Exploring the Brain*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Connell, P. D. (2005). *Brain-Based Strategies to Reach Every Learner*. New York : Scholastic Inc.
- Geake, J. G. (2009). *The Brain at School: Educational Neuroscience in the Classroom*. New York: McGraw – Hill.
- Gibb, B. J. (2012). *The Rough Guide to the Brain*. London: Rough Guides.
- Hardman, M. M. (2012). *The Brain-Targeted Teaching Models for 21st Century Schools*. California: Thousand Oaks.
- Jensen, E. (2008). *Brain-Based Learning: The New Paradigm of Teaching*. California: Thousand Oaks.
- Nolte, J. (2010). *Essentials of the Human Brain*. Philadelphia: Elsevier.
- http://en.wikipedia.org/wiki/Heinrich_Hertz (สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2561)
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Hertz> (สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2561)
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Electroencephalography> (สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2561)
- http://en.wikipedia.org/wiki/File:Eeg_beta.svg (สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2561)
- http://en.wikipedia.org/wiki/File:Eeg_alpha.svg (สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2561)
- http://en.wikipedia.org/wiki/File:Eeg_theta.svg (สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2561)
- http://en.wikipedia.org/wiki/File:Eeg_delta.svg (สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2561)
- <http://ninespv.wordpress.com/2009/03/04/which-way-is-she-dancing/> (สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2561)